

(НИН, 11.12.2008)

Финале овоговековног савезништва Србије и Русије, потписивање три енергетска споразума сада је већ извесно. Или како каже Алексеј Милер, председник Управног одбора “Гаспрома”, уговори о изградњи гасовода Јужни ток и уговор око изградње складишта гаса у Банатском Двору “сто посто су спремни за потписивање”, док је још остало да се договори “неколико техничких момената” око преласка 51 одсто власништва Нафтне индустрије Србије у власништво руског “Гаспрома”. С обзиром на решеност обе стране пакет од три уговора у којима је енергетска будућност Србије биће предат Русији овог децембра.

Као што су се уосталом и договорили највиши представници ове две земље, Владимир Путин, Дмитриј Медведев, Борис Тадић и Војислав Коштуница, јануара ове године, а потписали за то надлежни министри Виктор Христенко и Велимир Илић. Али, било је још договора почетком ове године од којих није испало ништа. А скоро да није било више притисака и покуда на један економски споразум као на овај о руско–српској енергетској љубави.

Занимљиво је да је отпора Споразуму било и унутар српске владе; тако је Млађан Динкић, тадашњи и садашњи министар економије, демонстративно изашао из српског преговарачког тима зато што је Споразум понижење за Србију. Иако је његов Г17 плус напослетку подржао Споразум у парламенту. Било је то у прошлој влади. Међутим, и у овој влади не смирују се страсти око Споразума на који смо се већ обавезали. С једне стране министарка финансија Диана Драгутиновић већ је приход од продаје НИС-а урачунала у предвиђени буџет за 2009. годину, а с друге стране министар економије Млађан Динкић поново излази са причом о неповољности уговора по нашу страну. Уз захтев да се Скупштина Србије поново изјасни о овом питању, Динкић је чак и описивао како је изгледао српско–руски састанак овог уторка. „На једној страни било је 13 наших представника, на другој само један. И то је био господин Малишев. Потпуно је јасно да ми немамо праве преговоре, већ разговоре. А разговори и преговори се битно разликују”, рекао је Динкић.

Битније од тога да ли је споразум по укусу Динкића или Ненада Чанка и Чеде Јовановића јесте питање да ли се руско–српско енергетско везивање свиђа Европи тј. Европској унији (Русија са Белорусијом заузима много већи део Европе него свих 27 земаља Европске уније). Сама чињеница да се и Европа или ЕУ па и САД интересују за овај споразум сама говори о његовом значају који очигледно превазилази његове економске домете и ствар гура на терен геополитике. Али, откуд сад прича да ЕУ није одушевљена српско–руским бизнисом?

Наиме, иако је ова влада најевропскија од свих досадашњих; иако је чим се саставила у Хаг послала Радована Караџића, никакве подршке из Европе није било. Баш у време кад је у Русији потписиван овај енергетски споразум, у Београду су Божидар Ћелић и Франко Фратини најавили да ће Србија до краја 2008. бити на белој шенгенској листи. И то је одложено на неодређено време. Слично смо прошли и са громко најављиваним Споразумом о стабилизацији и придруживању, па Ненад Поповић, функционер ДСС, има све право да каже: “Решили смо да једнострано примењујемо ССП, решили смо да једнострано примењујемо Шенгенски споразум, једнострано ћемо примењивати и шест тачака Еулукса. Па остаје нам само да се једнострано прогласимо и за члана Европске уније.”

Иако кочење на европском путу много више везе има са институционалним проблемима Уније, светском финансијском кризом и Ратком Младићем, могуће је да ни у ЕУ не гледају благонаклоно на српско повезивање са Русијом. Ако, због првопоменутог разлога уопште можемо говорити о јединственом мишљењу ЕУ.

“Европску унију треба посматрати у три нивоа: један је тзв. стара Европа, други чине Енглеска и још неке земље које су под пресудним утицајем Америке, и трећи је прилично отуђена бриселска бирократија. И они се различито постављају према српском питању”, каже Драган Петровић, научни сарадник Института за међународну политику и привреду. Без обзира на повремена историјска искакања као што је одлука Москве да 1878. да предност Бугарској, Русија је увек фаворизовала Србе, тврди Петровић. У Србији је увек било раширено русофилско расположење и што је битније, како каже, Срби се одређују као природни савезници Русије.

“Подсетићу вас да је Велика Британија и на ослобађање наших крајева од Турака гледала као на појачавање руског утицаја на овом простору и томе се супротстављала; Сједињене Државе тако, иако у оба светска рата на истој страни као и Срби, на нашу

земљу гледају пре свега као на руског савезника и немају благонаклон однос према нама. И сада ћете видети да бројне проамеричке организације у Србији, међу којима су и неке политичке странке, чине све да би смањиле руски утицај и у том смислу се и боре против било каквих споразума са Русијом”, каже Петровић. На другој страни, по његовом мишљењу, старој Европи Француској, Немачкој, Италији и Шпанији у интересу је добра сарадња са Русијом и те земље, каже, сигурно немају ништа против енергетских споразума са Русијом. Тим пре што и саме имају сличне споразуме.

Слично размишља и Владислав Јовановић, бивши министар иностраних послова који ће рећи да је дугорочна стабилност односа са Русијом у највећем интересу свих земаља старе Европе и Скандинавије. “Једино се Америка још заноси тиме да подели Русију на три дела. Погледајте колико ова три споразума, која нас не приближавају Русији у некој претерано великој мери, сметају Западу. Баш зато, сматрам их, без обзира на све њихове несавршености, споразумима од великог стратешког значаја по ову земљу. Јер, присуство Русије али и Кине, некада можда Индије, оздрављујуће је по наше односе са Западом. Наиме, чланство у Европској унији целовите Србије јесте најздравије и најприродније решење, али није једина опција. И то треба ставити до знања Западу.”

У оваквим речима ће они који сматрају да „Европа нема алтернативу” видети повратак у деведесете и подсетити где нас је довело „време када смо ми стављали до знања Западу”. Они сматрају да је за Србију једино и најбоље решење да прихвата све оно што се од ње тражи са Запада. И да једино тако може постати део нормалног света. По њима, сарадња с Русијом нас може одвести тамо где је одвела и Лукашенка и Белорусију. У тој школи мишљења тренутно је популарно спрдање са изјавом Вука Јеремића, министра спољних послова, да Србија треба да буде мост између Русије и ЕУ.

И Владислав Јовановић ту Јеремићеву изјаву сматра претераном. “Да ЕУ и Русија не сарађују о томе би можда и могло да се говори. Али, они међусобно имају боље односе него што имамо ми и са једнима и са другима. Мислим да је ова изјава мало идеалистичка и да није толико тачна; али је и охрабрујућа у смислу да се наша спољна политика дисперзује. Дуго година била је усмерена само у једном правцу. Мислим да је председник Тадић схватио да превише тесни односи са Западом нису тако корисни и приметно је да је са Јеремићем дошло и до промене наше спољне политике, али и председник Тадић све чешће одлази у ходочашћа у Москву. Мислим да би нашу спољну политику требало још више раширити”, каже Владислав Јовановић.

Иако ће још једном поновити да би Србији користила Европска унија, Јовановић каже да је ЕУ неопходна Србија јер је “само пуна интеграција целог простора Балкана у западни

систем претпоставка даљег надирања Запада на Исток”. Такође, рећи ће Јовановић, Русији одговара улазак Србије у ЕУ јер је то још једна земља у Унији која је наклоњена Русији, али јој никако не одговара чланство Србије у НАТО-у и, сматра, Русија ће све учинити да Србију од тога одврати.

Србија је, подсетимо, прогласила војну неутралност децембра прошле године непосредно пре договора о три енергетска споразума са Русијом. С обзиром на тајминг то би могло да се тумачи и као уступак Русији. Или, како каже Владислав Јовановић: задовољење Русије али и заштита од притисака Запада. А Драган Петровић: У ЕУ као продужену руку Француске и Немачке треба да идемо, али у НАТО, који је продужена рука САД и Енглеске, ни по коју цену.

На другој страни, Душан Лазић, дипломата који је осамдесетих био при нашој амбасади у Москви а сада је члан Европског покрета у Србији, рећи ће да лично војну неутралност доживљава као нешто што је ван реалности и да Србија мора да се укључи и у актуелне војностратешке токове.

Лазић каже и да сигурно неће бити условљавања или ЕУ или Русија; да опција Србије мора да буде и ЕУ и Русија, али свака на свој начин. “Са Русијом треба да развијамо што боље билатералне односе у сваком могућем смислу, док са ЕУ желимо интеграцију. И ова три споразума са Русијом у начелу су од великог значаја за Србију. Треба још проверити неке конкретне одредбе пре свега у смислу докле Србија треба Русији да дозволи да иде, као и то да ли се негде преклапа са ССП-ом, који је за Србију, усмерену ка ЕУ, ипак, најбитнији споразум. Али, то се може усагласити, поготово што Русија никад није доводила у питање чланство Србије у ЕУ.”

Међутим, искуство земаља из региона је показало да је пут прво НАТО, па ЕУ и да ће пред Србијом ускоро стајати питање поништавања скупштинске декларације о војној неутралности. И ту је реално да заиста дође до дилеме Русија или Европска унија виа НАТО. Или можда треба да се надамо да ће Србија, као што је сада негативни изузетак, једног дана да буде позитивни изузетак и да за Србију неће важити правила која су важила за друге земље овог дела света.

Али, ако цеви Јужног тока, складиште у Двору и “Гаспромова” нафта финансијски ојачају Србе, приче о руској губернији неће се користити само у поспрдном контексту. Тада позиција руског острва на Балканском полуострву не би деловала тако

Где се улива Јужни ток

Пише: Горислав Папић
субота, 13 децембар 2008 02:47

утопистички.